

ÁCS FELICIÁNNÉ.

MESEJÁTÉK 3 FELVONÁSBAN. — Irta: ZSIRKAY JÁNOS.

Személyek:

Ács Felicián, 45—46 év körül. Építőmester.

Zsuzsa, 21 éves, Felicián házvezetőnője s balkezes felesége.

Imre, Felicián első feleségétől való 7 éves fia.

Kajetán, 27 éves, munkavezető.

Gergő, 30 éves, kőművessegéd, kissé kótyagos.

Ráncos Gedeonné, vén asszony, javasasszony és kártyavetőnő.

Ilona, 18—20 éves leánya.

Első felvonás.

Szin: Ács Felicián szobája. Egyszerű, izléses szoba, minden különös jelleg nélkül. Közép színen két nagy ablak, melyen át a templom látszik, melynek tornya állványokkal van körülvéve. Torony épülőfélben van. Nyári est, kevéssel előbb, hogy a kőművesek a munkát félbehagyják.

□ GERGŐ (a függöny felgördülésekor csak ő van a színen. Fél szemű, csúnya férfi. Nagy szája van, vörhenyes haja, hosszú keze. Megjelenése a degeneráltság jeleit mutatja. Ruhája a kőművesek malteres ruhája. A jobb oldali ajtón kopog): Jöjjön ki már Zsuzsika lelkem... Mondani akarok valamit!... Egy hét óta lesek már az alkalomra... Hm, — meg se moccan. Pedig bent van. Ő, — tudom én, hogy bent van!... Csak tetteti magát... mintha nem hallaná... Jöjjön ki már szentem, — egy szóra legalább!... (Vár, aztán mérgesen az ajtóba csap.) Hát nem jössz ki? ... Ott emésszen meg a tűz, ahol vagy... te... te... férficsábító sátán!... (Vár, majd elindul, mintha távozni akarna, látszik, mennyire küzd, — majd megáll, visszafordul, — ismét kopog, de hogy hiába, — leül az ajtó mellé lévő lócára s úgy les az ajtóra, mint egy kizárt eb.)

□ RÁNCOSNÉ (jön balról. 65—70 éves vén anyóka, de lehet több is. Éppen olyan arc és külső, mint ahogy az erdőről fát cipelő asszonyt festeni szokás, ki a halállal találkozott. Ruhája tiri-tarka ócskaság, horpadt mellén rojtos, kockás kendő átkötve. Kendővel

letakarva vasalt fehérneműt hoz): Húha, — maga az Gergő lelkem?... Jaj, — már megint búsul!... Mindig — mindig búsul!... Milyen legény kelmed — ha így bűnnek ereszti a fejit?... Ujjé, — mikor én ebben a korban voltam!... Nincs itthon az ifjasszony?...

□ GERGŐ (vállat von): Soh' sincs itthon, — ha én akarok beszélni vele!... Ha elmegyek — kijön. Tudom, hogy kijön... Ismerem a zúzáját is.

□ RÁNCOSNÉ (az asztalra teszi a ruhát. Úgy viselkedik, mint aki nagyon is bejáratos a házba): Ej, ha, — de hát minek fut kelmed olyan szekér után, — amely nem akarja felvenni?... Hiszen több vászoncseléd is van a világon. No!...

□ GERGŐ: Könnyű a szó!... Ő kezdte velem!... Bezzeg, akkor jó voltam én is neki!... Ő — az asszony — az asszony!... Tönkre tesz. No de...! (fenyeget).

□ RÁNCOSNÉ: Ugyan-ugyan — hagyja már csak abba!... Hát csak nem bolond, hogy elszalassza a szerencséjét!... Nem tudja, hogy móring levelet is irat a mester neki?... Ó, — irat ám!... Övé lesz a felvégi ház, — de a szőlő sem kismiska. S mihelyt készek a toronnyal, pappal is megáldatják a házasságot, mert hisz azt mindenki tudja, hogy eddig is együtt éltek — amúgy cigányosan. Ezt mind nem tudja, Gergő fiam?...

□ GERGŐ: Ej — tudom én!... Tudom... De hiszen...

□ RÁNCOSNÉ: Mit, — de hiszen? ...

□ GERGŐ: Hát szeretheti ő azt az embert? ... Mi? ... Szeretheti? ...

□ RÁNCOSNÉ: No ... de még hogyan! ... Felicián gazdag ember! ...

□ GERGŐ: Igen ám ... ha ... ha ... Különbö hallgatok.

□ RÁNCOSNÉ: No de mért hallgatna mán? ... Előttem szólhat — én ugyan tovább nem adom. Hallgatni arany.

□ GERGŐ: Akkor én is hallgatok.

□ RÁNCOSNÉ (kérőleg): Megszolgálom! ... No, — mondja! ...

□ GERGŐ: Hát hiszen megmondhatom. Kajetán van az ő fejében! ...

□ RÁNCOSNÉ: Kajetán?! ... (Úgy mondta ezt, — mintha nagyobb meglepetést semmi nem okozna neki a világon.) Bolondság! ... (Nem hiszi, mert nem akarja.)

□ GERGŐ (vállat von): Mondom.

□ RÁNCOSNÉ: Kajetán! ... De hisz ... Ugyan — mit?! ... Haha! ... Kajetán! ... Hisz az én lányom vőlegénye! ... Haha! ... Bolondság ez, — Gergő fiam.

□ GERGŐ: Tudom én! ... Tudom.

□ RÁNCOSNÉ: Van bizonyítéka rá? ... Honnan tudja? ...

□ GERGŐ: A szeme! ... A szeme! ... Hogy néz arra a férfira! ... Istenem, — hogy néz! ... Nem tudja a szemét levenni róla! ... Nem! ... Majd hogy meg nem eszi a szemével! ... Ej ... de ha eljön az én időm ... beszélni is fogok! ...

□ RÁNCOSNÉ: És? ... És Kajetán? ... Hajt rá? ... mi? ...

□ GERGŐ (vállat von): Lehet olyan férfi, — aki ... a szemének ellenálljon? ... Soha! ... Kajetán is ... no, de semmi közöm hozzájuk! ... Vigye őket az ördög! ... Engem tönkre tett ... Igen ... igen ... Megölt az az asszony ... Megölt ... (szedőzködik, s el akar).

□ RÁNCOSNÉ: Hm, — várjon csak Gergő fiam ... Ha Kajetán ... Hát Kajetán hajt rá? ...

□ GERGŐ: Az ő dolguk! ... Engem megölt az az asszony ... meg ... most már mindegy nekem. Így vagy úgy, — mindegy. Isten áldja. (El.)

□ RÁNCOSNÉ (egy pillanatig magára marad. Tépelődik. Látszik, hogy amit hallott, nagyon mély nyomot hagyott a lelkében): Ha igaz ... hogy ... Ó, ha ez igaz! ... Nem, — nem lehet ... Olyan bosszút állok a lányoméért ... soh'sem ... feledi el! ... Soha! ...

(Jobb oldalra megy, — kopog.) Szép asszonykám ... bent vagyunk-e? ...

□ ZSUZSA (félig-meddig megjelen az ajtóban): Elment már az a nyavalyás? ...

□ RÁNCOSNÉ: El ... el ... Ó, elment, instálom.

□ GERGŐ (feje a középső ablakban megjelen. Vigyorog): Tudtam, tudtam! ... Uh, — milyen csalfa lidérc! ...

□ ZSUZSA (hirtelen kilép s letakarja az ablakot): Takarodjék! ... (Cigánytípus. Nyúlánk, karcsu termete van, — mely mintha a táncra volna teremtvé, — arca szép, fiatalos keleti arc, kissé hajlott orr, nagy, izzó fekete szem, melyet nagy szempilla és vékony, ívhajlásu, korom fekete szemöldök díszít, — haja fekete s fürtökben lóg nyakára. Szereti az ékszer. Fülében nagy karikafüggő, karja, nyaka tele ékszerrel, s haja is díszítve van ezzel. Ruházata szeszélyesen szép. Beszédje, hangja, mosolya édes, — de a hangjában erő van, mely nemcsak a lírai árnyalatokat, hanem a drámai érzelmeket is hűen adja vissza.) Jó estét — kedves Ráncosné ...

□ RÁNCOSNÉ (csodálva nézi): A fehérneműt hoztam haza ...

□ ZSUZSA: Jó ... De mit néz rám? ... Úgy néz! ...

□ RÁNCOSNÉ: Csókolom a hófehér kis kezét ... Be szép! ... Be nagyon szép!

□ ZSUZSA (a dicséret látszólag tetszik neki): Igazán? ... Szép vagyok? ...

□ RÁNCOSNÉ: Menyei angyal! ... Hm, — Felicián mester is ezt vallja ám! ...

□ ZSUZSA (tükörben nézi magát): Óh ... Óh! ...

□ RÁNCOSNÉ: Ha csak tíz évvel volna fiatalabb Felicián ... Úgy-e? ...

□ ZSUZSA (kacéron, mint akitől száz éves is lehetne): Aj-haj!

□ RÁNCOSNÉ: Ez a Gergő is odáig van! ... Megbabonázta.

□ ZSUZSA (folyton a tükörben nézegeti magát): Mondja, — igazán mondja — szép vagyok? ...

□ RÁNCOSNÉ: Még kérdi?! ...

□ ZSUZSA: Nagyon szép akarok lenni! Olyan szép, hogy amely férfira nézek ... én tartsam a szívét! ... Te ismered a füveket, banyókám, — készítsd el nekem azt a szert, — amitől szebb leszek, mint minden más asszony a világon! ... Érted, — banyókám? ...

□ RÁNCOSNÉ: Szebb nem is lehet! ...

□ ZSUZSA: Óh, — dehogy nem! ... Ül csak mellem, — majd elmondom, milyen szép akarok lenni ...

□ RÁNCOSNÉ: No, — hallom! ...

□ ZSUZSA: Az arcom halvány rózsaszín legyen, — mint a vadrózsa szirma, bársonyos, mint két napos csibe pihéje, — s hamvas, mint érett kökény bogyója. Értesz banyókám? . . .

□ RÁNCOSNÉ: Óh — ha! . . . Nem rossz! . . . Tovább is van? . . .

□ ZSUZSA: A szemem csillogjon, mint zsarátnok, s oly ereje legyen, hogy férfi ne álljon neki ellen. Akit hívok — az jöjjön, ha száz pokol ördöge tartja is vissza, s akit elküldök — soh'se akarjon a szemembe nézni többé. Menny és pokol legyen a tekintetem; üdv annak, akit szeretek, — pokol annak, akit gyűlölök. Van ilyen fű, anyókám? . . .

□ RÁNCOSNÉ: Van ám! . . . gerlicém. Bazsakurdé a neve. Kosbornak is hívják. Elhozom, — angyalom.

□ ZSUZSA: Nem hozod ingyen . . . A hajam dús legyen, mint egy paripa serénye, mely ifjú királyt visz esküvőre . . . Kékes fekete legyen a színe, mint száz éves holló tolla . . . Legyen illatos, mint egy ibolya erdő . . . Ilyen legyen a hajam . . . Az ajkam piros legyen, mint az „égő szerelem” — csókot adó, csókot kapó . . .

(Kívül munkából haza menők dala.)

□ RÁNCOSNÉ: Jaj, — teremő atyám, — haza kell mennem . . . Ma vendégünk lesz! . . . Vacsorát kell készítenem.

□ ZSUZSA: Vendégetek? . . . Ugyan, — ki? . . .

□ RÁNCOSNÉ: Egy szép legény. Biz úgy! . . . Egy hét múlva kézfogozunk! . . .

□ ZSUZSA: Egy hét múlva? . . . És szeretik egymást? . . .

□ RÁNCOSNÉ: Nagyon. Mindig oly szépen néznek egymásra! . . .

□ IMRE (6—7 éves kis fiúcska, helyes, pufók gyermek, ostorral a kezében, befut): Jönnek a munkából! . . . Kajetán bácsit már látom! . . . A „zöld fügé”-nél jön! . . .

□ RÁNCOSNÉ: Megyek. Jócskát.

□ ZSUZSA (szándékosan fel akarja tartóztatni): Várjon csak banyókám, . . . a vasalásért . . . (pénzt keres).

□ RÁNCOSNÉ: Óh, hisz nem sürgős! . . . (el akar).

□ ZSUZSA: Hát a kendőjét itt hagyja? . . .

□ RÁNCOSNÉ (kívül): Hisz érte jövök azonnal! (El).

□ IMRE: Kajetán bácsi fütyülőt hoz nekem. Igen bizony! . . . Fütyülőt! . . .

□ ZSUZSA: Szaladj — szaladj! Fuss eléje! Hadd látom, hogy futsz! . . . No — egy — kettő! . . . Indulj! . . . S légy Kajetán bácsi mellett! . . . Érted? . . . Mindig mellette légy! . . . No, — indulj! . . . Nesze, egy cukor is! . . . Mehetsz! . . .

□ IMRE (bekapja a fehér cukrot s kiabálva elfut).

□ ZSUZSA (egyedül marad. Nagy lelki küzdelme van. Az ablakhoz megy, nem is megy, inkább kúszik, mint a kígyó, — s félre húzva a függönyt, virágot; — les, mint egy prédára leső vad. Keble piheg — szinte orrcimpái is mozognak, — mint a figyelő lóé. Arca kipirult, szeme a szenvedély tüzeiben ég. Majd felkiált): Nem engedem! . . . Nem engedem! . . . Az enyém! . . . (E felkiáltás csak végszava ama beszédnek, melyet magában folytatott, látván szeretőjét, Kajetánt az öreg Ráncosnéval beszélni. Mintha vissza akarná rabolni, szenvedélyes mozdulatot tesz — amely szinte öntudatlan, olyasféle, mint egy megkötött sas csapkodása.)

□ GERGŐ (halkan belép. Vigyorog, mint rendesen. Ahogy látja Zsuzsát, szinte megretten. Torkára akad a szó): A . . . a . . . még nem vacsorázunk? Éhes vagyok.

□ ZSUZSA (úgy néz rá, mintha nem értené, amit mond. Neki megy, megkapja és teljes erejéből meg rázza. Aztán egy nagyot toppant a lábával): Azt a huncut ragyogóját a világnak! . . .

□ GERGŐ: De . . . de . . . (olyan halvány, mint a fal).

□ ZSUZSA (egyszerre csak elneveti magát): Jól esett ez a kis káromkodás . . . No, Gergő — hát mit akarsz? . . . (oly szépen mondja ezt, hogy Gergő minden bátorságát visszanyeri).

□ GERGŐ (a zsebében kotoráz): Hogy mit? . . . Megmondom . . . Ezt! . . . Ni! . . . (ragyogó arccal): Olvassa el! . . . (levelet vesz ki a zsebéből): Örököltém! . . . Óh! . . . Ha tudná Zsuzsikám . . . Nem tehetek róla . . . de . . . Ne menjen hozzá! . . . Ne tegye azt velem! . . . Higgye meg, — nem érdemlem! . . .

□ ZSUZSA: Bolond vagy te, Gergő! . . .

□ GERGŐ: Az . . . az . . . Maga tett azzá! . . . Itt van. Olvassa. Házam van . . . földem van . . . egy kis pénzem is . . . Minden a magáé! . . . Minden! . . . Ne esküdjön meg Feliciánnal, — azt mondom, kérem rá. Az esküvőjük az én temetéselem lesz . . . Ezt mondom! . . . Az ágyas házuk ajtajában lövöm főbe magam . . . Ne tegye azt; Zsuzsikám . . .

□ ZSUZSA: Menj, — mit, — még fenyegetsz? . . . Lódulj most már! . . . Takarodj! . . . Tégy, — amit akarsz! . . . Kotródj! . . . Tégy, amit akarsz! . . . Menj! . . .

□ GERGŐ: Már haragszik . . . megint haragszik . . . Egyszer nevet, máskor sír, aztán megint káromkodik . . .

□ ZSUZSA: Megint megrázzalak? . . .

□ GERGŐ: Olvassa el a levelet . . . Kérem szépen . . .

□ ZSUZSA: No, — add, — és menj! . . .

- ☐ GERGŐ (oda adja és kimegy).
- ☐ ZSUZSA (az ablakhoz megy, kinéz, — majd eljön az ablaktól s Imre elé megy).
- ☐ IMRE (már kint füttyül egy fafüttyülővel. Befut): Ni . . . mit kaptam! . . . Hogy füttyül! . . . Ugy-e? . . .
- ☐ ZSUZSA: Szép — szép — De ez még szebb ám! (Egy katoná csákót vesz le a szekrényről): Nem szép?
- ☐ IMRE: Nekem! Nekem! . . . Adja a fejemre! . . .
- ☐ ZSUZSA (fejére teszi): Igy. (Felemeli, hogy a tükörbe lássa magát Imre): Hoppsza! . . . Ugy-e, szép? —
- ☐ IMRE: Ugy-e, az enyém? —
- ☐ ZSUZSA: Ha megmondod, amit kérdezek.
- ☐ IMRE (folyton füttyül): Megmondom.
- ☐ ZSUZSA: No, — figyelj rám, — hisz te okos kis fiú vagy. Aztán a tied a csákó!
- ☐ IMRE: Mit mondjak? —
- ☐ ZSUZSA: Mit mondott Ráncosné Kajetán bácsinak?
- ☐ IMRE: A Ráncos néni Kajetán bácsinak?
- ☐ ZSUZSA: Igen.
- ☐ IMRE: Azt mondta . . . „jőjjön át estére! Várjuk!” azt mondta.
- ☐ ZSUZSA: Lám, — mily okos fiúcska vagy! . . . Tied a csákó! . . . De mit mondott Kajetán bácsi, — fiacskám? . . . Mi?
- ☐ IMRE (füttyül): Milyen szép hangja van! . . .
- ☐ ZSUZSA: Mit mondott? . . .
- ☐ IMRE: „Átmegyek” — mondta.
- ☐ ZSUZSA: Többet nem mondott?
- ☐ IMRE (fejét rázza s füttyül).
- ☐ ZSUZSA: Emlékezz csak jól, — fiacskám (cukrot ad neki).
- ☐ IMRE: Ilonka — Ilonka — megint Ilonka. Mindig csak Ilonka! . . . Mást nem mondott.
- ☐ ZSUZSA: Úgy? . . . No, — jól van. Most már mehetsz játszani.
- ☐ IMRE: A csákóval?
- ☐ ZSUZSA (igent int).
- ☐ KAJETÁN (az ablak előtt elmegy, majd megjelen a szobában. Szőke, igen csinos arcú férfi. Magaviselete, fellépése bátor, katonás. Zsuzsával szemben hideg, szinte a gorombaságig kurtán beszél vele. De ez a hidegség, nagy mély szenvedélyt takar. Soh'sem néz szembe Zsuzsával, mintha félne a tekintetétől. De ha Zsuzsa nem látja, le nem veszi az asszonyról a tekintetét. Könnyű nyári ruha van rajta és szalma-kalap a fején): Jó estét.
- ☐ ZSUZSA (szintén hidegen; rá sem néz — türtözteti magát): Jó estét. —
- ☐ IMRE: Ni, mit kaptam! . . . Kajetán bácsi.
- ☐ ZSUZSA (haragosan): Ej, — ne lábatlankodj! . . . Menj az apád elé! . . . Menj! . . . (kituszkolja).
- ☐ IMRE (kint is füttyül s elszalad az ablak alatt).
- ☐ KAJETÁN (leül): Minek bánik így vele? . . . Jó gyerek.
- ☐ ZSUZSA: Jó. — Nem mondhatom, hogy rossz. (Csend.) Hogy megy a munka? —
- ☐ KAJETÁN: Köszönöm: jól. Augusztusban befejeztük, ha igaz. (Csend.)
- ☐ ZSUZSA (a szekrényből egy darab húst vesz elő): Mondta, hogy szereti . . . Eltettem.
- ☐ KAJETÁN: Köszönöm, — nem kérek.
- ☐ ZSUZSA: No, — ne kínálta magát! Egye meg! . . .
- ☐ KAJETÁN: Majd, csak elvárok a vacsoráig. Köszönöm.
- ☐ ZSUZSA (mérgesen): De ha Ráncos Ilonka adná! . . . (rá néz) akkor . . .
- ☐ KAJETÁN: Akkor? . . .
- ☐ ZSUZSA: Elfogadná.
- ☐ KAJETÁN (éllel): A menyasszonyomtól? . . .
- ☐ ZSUZSA (rá néz, — elneveti magát, — de ez a nevetés inkább keserves, fájdalomteljes. A büszkesége visszatartja, hogy valamit eláruljon. Fogja a húst s az ablakon kidobja. Kikiált): Bodri! Agár! . . . Egyétek ti meg! . . .
- ☐ KAJETÁN: Milyen haragos! . . . Mért haragszik? . . .
- ☐ ZSUZSA: No bizony! . . . Ugyan miért is haragudnám? —
- ☐ KAJETÁN: Tudtommal nem bántottam meg soha.
- ☐ ZSUZSA: Soha.
- ☐ KAJETÁN: Ha nem szívelhet — kitérek. Mihelyt befejeztük a templomot — Ráncosékhöz költözöm.
- ☐ ZSUZSA (egyideig hallgat, majd Kajetánhoz fordul): Mondja, — mért kínoz? . . . Öröme telik benne?
- ☐ KAJETÁN: Nem értem. Sehogysem tudunk össze-férni.
- ☐ ZSUZSA (sírásban tör ki) Átkozott rossz ember! . . . Mért gyötör maga engem? . . . (sírva el, zokogása behallik).
- ☐ KAJETÁN: De én . . . Nem értem . . . Mivel bántottam meg? . . .
- ☐ ZSUZSA (bejön. Ki van sírva a szeme. Mosolyog, könnyein át. Kajetán lábához veti magát): Én vagyok a rossz, — Én! . . . én! . . . (Az ölébe temeti arcát, sír és nevet): Nem érted? . . . Most sem érted még? . . . Taszíts el, és meghalok . . . Az életem vagy! . . . Szólj, — egy szót mondj csak . . . Élet — halál? . . . Igen? . . . Nem? . . . Szólj! . . .

□ KAJETÁN (küzd magával. Szeme, arca, azt mondja: „szeretlek, — imádlak!” — de nem mond semmit).

□ RÁNCOSNÉ (arca az ablakban megjelen): Szép asszony! . . .

□ ZSUZSA (hirtelen feláll. Ságva:) Látott.

□ KAJETÁN (elfordul s a falhoz húzódik, hogy Ráncosné ne lássa).

□ ZSUZSA: Mi az Ráncosné asszony? . . .

□ RÁNCOSNÉ: Nini, — a Bodri szalad egy darab pecsenyével. — Itt már az ebek is pecsenyével élnek? . .

□ ZSUZSA: Lopta a dög valahol . . . Miért jött? . . .

□ RÁNCOSNÉ: Kajetánt várjuk. Még nem jöhet? —

□ ZSUZSA (Kajetán elé áll): Még a mestert kell bevárnia. Át kell adnia a számadást. Aztán át küldöm.

□ RÁNCOSNÉ: Jó, jó, lelkecském. De biztosan.

□ ZSUZSA: Minden bizonnyal! —

□ Ráncosné: Ahun jön már a mester az utcasarkon. Küldje át lelkecském. Várjuk a vacsoránál.

□ ZSUZSA: Jó — jó.

□ RÁNCOSNÉ (elsiet).

□ ZSUZSA: Látott! . . .

□ KAJETÁN: Nem látott.

□ ZSUZSA: Milyen fehér vagy! . . . Megijedtél.

□ KAJETÁN: Miattad.

□ ZSUZSA: Miért miattam?

□ KAJETÁN: Szerencsés vagy. Felicián mester mindenét rádhagyja. — Mért ártanék neked? —

□ ZSUZSA: Felicián mester minden vagyona nem ér nekem annyit, mint a te egyetlen szempillantásod . . .

□ KAJETÁN: Hagyjuk ezt már! . . . Jobb úgy, — a hogy van.

□ ZSUZSA: Nem szeretsz? — Kajetán.

□ KAJETÁN: Elveszem a Ráncosné lányát.

□ ZSUZSA: Nem szeretsz? — Kajetán!

□ KAJETÁN: Te cifra nő vagy — a te szépségedhez sok ékszer illik, nem a szegénység. A gyémánt kőnek is arany a foglalatja! . . . Elveszem a Ráncosné lányát — s te légy Felicián felesége.

□ ZSUZSA: Nem szeretem az okoskodó férfit. A meggondolatlan férfit szeretem, — aki nem okoskodik, csak szeret. Szeretsz, — Kajetán? —

□ KAJETÁN: Nem akarlak szeretni.

□ ZSUZSA: Ne beszélj így! . . . Ha így beszélsz: megvetlek. Így egy csúf szatócs okoskodik, aki szeretne is venni, meg nem is. A portékát szereti, — az árát sokalja, gyűlölöm a fontoskodó férfit. Az eszes férfit sem szeretem. Én a szenvedély részgeit imádom — ezeket — ezeket szeretem: akik a szerelemben elveszítik az eszüket! . . . Ha józan vagy — nem szeretsz. Ha nem szeretsz, megátkozlak — és megrontom az éle-

tedet. Igen, — megrontom. Te is azt tetted velem — én csak a kölcsönt adom vissza. No! . . . Kajetán! . . . Mily fontoskodó! . . . Huh, — gyűlöletes! . . . Lásd, nincs bolondság, — a mit meg ne tennék érted! . . . Nem hiszed? . . . Mindjárt elhiszed. Bebonyomsam? . .

□ KAJETÁN: Mit akarsz tenni? —

□ ZSUZSA: Mihelyt belép Felicián, — megcsókolak.

□ KAJETÁN: Isten ments! . . . Mire gondolsz — boldogtalan! . . . Feliciánnal senki sem mer kikezdeni! Veszélyes ember! . . .

□ ZSUZSA: Én meg szerelmes asszony vagyok. Ez is mindent mer ám! . . . Megtegyem? . . .

□ KAJETÁN: Inkább ma elmegyek a háztól! —

□ ZSUZSA: Ah — de pipogya férfi! . . . Gyáva vagy! . . . Menj, — Ráncosné lánya való neked — az a boci! . . . Menj — kösd magadhoz! . . . Nekem nem kellesz! . . . Te — asszony! . . . Menj! . . . Megvetlek! . . . — Megvetőleg néz rá — s kimegy jobbra).

□ KAJETÁN (egy kis ideig egyedül marad).

□ FELICIÁN

□ GERGŐ (balról jönnek).

□ IMRE

□ IMRE (szokása szerint befut — fűtyölve s a Kajetán ölébe ül).

□ FELICIÁN (középmagas, zömök termetű, széles vállú, erősen domborodó mellű ember. Arca kelerikus-sárga, melyből mélyen fekvő, éles csillogású, sunyiszem kandikál elő. Hosszú szakált visel. Egyszerűen, de tisztán és izléssel öltözködik, mint efféle jémódú építész): Zivatar jön . . .

□ KAJETÁN: Bajosan lesz abból valami. —

□ FELICIÁN: Ej — asszony! . . . Hé! Hol vagyunk! Tessék! — Elénk se jön! . . . Szép asszony! . . . Elbújik az úra elől! . . .

□ ZSUZSA (kiszól): Hozassak fel bort? — Vagy csak vacsora után? —

□ FELICIÁN: Bort mindig iszom. Előtt — után. Bort, asszonycsókot soh'sem utasítunk el. Jőjön ki már, szép asszony! — Hadd nézzek a szemébe! —

□ ZSUZSA: Mindjárt! —

□ FELICIÁN: Még egy csókra se jön! — No, — tessék! — Ha most ilyen, — milyen lesz, ha majd a pap is összeboronál! — mi? — (előbb benéz, — majd el).

□ KAJETÁN (int Gergőnek, ki az ablak mellett meghúzódott): Tüzes az öreg . . . Hej, de jóvérű! . . .

□ FELICIÁN (kijön): Gyere hozzám, — Imrisfiam. (leül és az ölébe veszi) Gergő fiam — nézd meg csak, — bevitték-e a műszereket? . . . Ha kint vannak, — vidd az irodába.

□ GERGŐ: Mindig kint hagyja Jóska. (El).

□ FELICIÁN (lovagoltatja a térdén Imrét): Kitől kaptad ezt a csákót? —

□ IMRE: Zsuzsa nénitől!...

□ FELICIÁN: Zsuzsa mamától kell mondanod, — fiacskám. Hisz az anyád!... Nem szereted? —

□ IMRE (igent int): Téged jobban!...

□ FELICIÁN: Te kis bolond!...

□ KAJETÁN: Két hét múlva feltehetjük a keresztet a toronyra. Persze, ha szép idő lesz!...

□ FELICIÁN: Sietnünk kell!... A szerződésben ki van vetve, ha Szent Istvánhoz át nem adom a templomot, minden napért kétszáz koronát fizetek.

□ KAJETÁN: Erre nem kerül a sor.

□ FELICIÁN: Magam is szeretem hinni... Nem leszek háládatlan, Kajetán fiam. —

□ KAJETÁN: Mester úr — a kötelesség...

□ FELICIÁN: No, — igen — igen. De a két hét alatt, — míg az ágyat nyomtam — a maga megbízhatósága nélkül nagyon nehezen boldogultam volna. A munkásság meg van mételyezve. Nem ragaszkodik a gazdájához. Örül ha árthat — használni meg nem akar. Mondom, — soh'sem feledem el ezt — Kajetán fiam... A jobb-kezem volt mindig, de különösen most...

□ GERGŐ (bejön, s az utóbbi szavakat hallotta).

□ FELICIÁN: Bevitted?

□ GERGŐ: Be — (leül s haragosan elfordul s köhint).

□ IMRE: Nini... ki jön!...

□ ILONA (az ablakhoz jön. Fiatal, törékeny, szinte betegesnek látszó teremtetés): Jó estét-kivánok...

□ FELICIÁN: Jó estét — lelkem — kerüljön belől.

□ ILONA: Köszönöm. Sietős a dolgom.

□ ZSUZSA (a hangra kijön. A hogy meglátja Ilonát elpirúl, — láthatólag izgatott lesz.: Vacsorázunk) (Teríteni kezd): No, — mi az, kis lidérc királyné?... (Ilonának mondta).

□ ILONA: Jaj, — milyen tréfás a Zsuzsika!... Kajetán úr, — az anyám hívja. Jőjjön át egy percre.

□ KAJETÁN: Megyek.

□ ZSUZSA: Magának is teríték.

□ KAJETÁN: Köszönöm, — odaát ígérkeztem. (El).

□ ILONA: Jóccakát.

□ FELICIÁN: Jóccakát, lelkecském. Ilona! —

□ ILONA (visszajön): Tessék! —

□ FELICIÁN (tréfásan): Aztán ki ne fárassza nagyon a Kajetánt — mert holnap korán munkába megy! —

□ ILONA (eltakarja az arcát): Óh, — istenem!... (El).

□ ZSUZSA (alig tud magán uralkodni): Minek mond ilyeneket?...

□ FELICIÁN: No, — hiszen csak tréfa, — Zsuzsikám. (Hová megy, meg akarja ölelni) Zsuzsikám...

□ ZSUZSA: Hagyjon el!...

□ FELICIÁN: De... Zsuzsikám... mi van magával?... Milyen rossz kedvű! — Ilyen szép asszonyhoz nem illik... no, — ne vessen már egyet Zsuzsikám!...

□ ZSUZSA (El akar menni).

□ FELICIÁN (visszatartja): Nem, — addig nem eresztetem, míg nem mosolyog egyet. No, — mosolyogj, szép tavaszi napom...

□ ZSUZSA (sír): De miért mond olyanokat?!...

□ FELICIÁN: Azért is lehet elszomorodni?... Egy tréfaért?... Én kint halálra fáradozom — és ő így vár engem. — Mi ez? —

□ ZSUZSA: Úgy fáj a fejem — azt hiszem megreped. (El).

□ FELICIÁN: Különös!... Imris, — menj, mondd, hogy tegyen az anyád hidegborogatást a fejére! —

□ IMRE (el).

□ FELICIÁN: Különös!... (Mintha valami szeget ütne a fejébe. Leül; a szekrény tetejéről flótát vesz elő s egy-két akkordot játszik.) Különös!...

□ GERGŐ (fél hangon): Bizony az.

□ FELICIÁN (felnéz, mintha nagyon meglepné Gergő jelenléte): Te?!... Gergő fiam, — gyere csak közelebb. Így. Ül le, Gergő fiam. Te hű vagy; — tudom. Az apád is nálam szolgált — szerettem. Téged bizlak meg, Gergő fiam. — Vigyázni fogsz...

□ GERGŐ: Mire, gazd' uram?...

□ FELICIÁN: Mire? — No!... Nem láttad az asszonyt?!... Mondom, — vigyázni fogsz. Nyitva tartsd a szemed!... Aztán...

□ GERGŐ: Késő!...

□ FELICIÁN (felugrik, megragadja Gergőt): Tudsz valamit?... Megcsalnak?... Megcsalnak?... Egy szót fiu!... Megcsalnak?... Mondd!...

□ GERGŐ: Eresszen el, mester uram!...

□ FELICIÁN (szinte könyörgőleg. Arca meg megrándul, mintha nagyon szenvedne): Hát miért nem beszélsz?...

□ GERGŐ: Én csak annyit mondok, mester úr, — kár volt Kajetánra bízni az építést. —

□ FELICIÁN (megkönnyebbülve): Tehát erre érted?... (leül). (Mintha mázsás kő esnék le a szívéből): Te csak meg vagy akadva azzal a Kajetánnal!... Pedig nélküle nem tudom hogy boldogultam volna betegségem alatt. A jobb kezem volt!

□ GERGŐ: A jobb keze!... Haha!... Szép jobb kéz!...

□ FELICIÁN: Eh, ne csürd-csavad a beszédet! Ha tudsz valamit — mondd meg; — ez illik a magyar emberhez, nem a kertelés. No!...

□ GERGŐ (küzd magával, beszéljen-e, avagy hallgasson) Ne szólj szám — nem fáj fejem.

□ FELICIÁN: Azt szeretem, ha nyitva tartod a szemedet, — fiu. Az apád is hű emberem volt, — te is az vagy. Tartsd hát nyitva a szemedet... mert... hm, az asszony hamis portéka!... Ha észrevennél valamit — ej, a kánya csipje meg őket!... Nem!... A kémkedés nem természetem!... Hagyjuk!... Semmit sem mondtam. Mehetsz.

□ GERGŐ (el).

□ FELICIÁN (egyedül): Valami — valami mégis van közöttük!... (Kiáll az ajtóba balra) Ráncosné asszony!...

□ RÁNCOSNÉ (hangja): Parancsol, mester úr? —

□ FELICIÁN: Nem jöhetne át egy percre?

□ RÁNCOSNÉ (hangja): Dehogyan is nem, — istálom.

□ FELICIÁN (bejön).

□ RÁNCOSNÉ (kis szünet múlva jön): Tetszik parancsolni mester úr? —

□ FELICIÁN (gondolkodva): Hát — mikor lesz az esküvő?

□ RÁNCOSNÉ: Az esküvő, kérem? — Azt bizony jó magam sem tudom megmondani.

□ FELICIÁN: Én pedig akarom, hogy minél előbb meg legyen. A lány az én gyámleányom, — valami közbeszólásom nekem is van a dologba.

□ RÁNCOSNÉ: Hogyne kérem, — már hogyne volna! — Örülünk, ha csak törődik velünk a mester úr.

□ FELICIÁN: Üssék nyélbe mielőbb a dolgot. A sok halasztgatásnak semmi érdeme. Ha maguk akarják. — Akarják, ugye? —

□ RÁNCOSNÉ: Mi akarnók váltig — kérem alássan.

□ FELICIÁN: A férfi vonakodik? —

□ RÁNCOSNÉ (vállat von): Tudom is én, mi van vele. Egyszer úgy beszél — máskor úgy.

□ FELICIÁN: Úgy?...

□ RÁNCOSNÉ: Pedig a lányom nagyon is szereti — de amint látom... Kajetán nem az, aki vall. —

□ FELICIÁN: Úgy!... Jó, majd beszélek én vele. Rendbe hozom a dolgot. Most ott van maguknál? —

□ RÁNCOSNÉ: Ott volt — de elment. Vacsorázni sem akart. Azt mondta, itt evett.

□ FELICIÁN: Semmit se evett.

□ RÁNCOSNÉ: No látja! Így higgyen neki az ember!...

□ FELICIÁN: Jól van, — majd én beszélek vele. (Szünet) Nincs itt a kártyája? —

□ RÁNCOSNÉ: Vessek? —

□ FELICIÁN: Hadd lássuk, — mit mond? — (leül a flótán játszik).

□ RÁNCOSNÉ (keveri a kártyát, felrázza — megemelteti — s kirakja).

□ IMRE: Kártya?... Én is nézem!... (befut — s az apja ölébe ül).

□ FELICIÁN: Mit csinál a mamád? —

□ IMRE: Zsuzsa néni beteg.

□ FELICIÁN: Beteg? — Mi baja? —

□ IMRE: Fáj a feje!... Sír is.

□ RÁNCOSNÉ (gyorsan, félhalkan az egyes kártyákra mutatva beszél): Hamis asszony... hamis ember... féltékenység... (fejét csóválja) Rossz kártyák, csupa rossz kártyák.

□ FELICIÁN: Mondja csak!...

□ RÁNCOSNÉ: ... Ehol a vígyorgó pofájú fehér ember... Te kellettél még csak ide!...

□ FELICIÁN: Halál?

□ RÁNCOSNÉ: Az ám, — még pedig a közel jövőben. Szerencsétlenség egy asszony miatt. Kit takarjak le?

□ RÁNCOSNÉ: No-hát! — (lecsap egy kártyát): A szive választotta. — Most?

□ FELICIÁN: A férfit.

□ RÁNCOSNÉ: No-hát! Barát. Mondtam, hogy ne tegye!... Ugye-e, mondtam?... Nem jó lesz ebből!...

□ FELICIÁN: Bolondság!...

□ RÁNCOSNÉ: Két asszonyt már sírba tett — ez magát teszi sírba.

□ FELICIÁN: Ezt szeretem a legjobban! —

□ RÁNCOSNÉ: Kígyót fogad a keblére!... De hát hogy is tehet ilyet? — Rá akarja iratni a vagyonát!... Az emberek mind elítélik e miatt. Gondolja meg a dolgot!...

□ FELICIÁN: Az emberek?!... Kinek van joga beleszólni a tetteimbe! Én a magam úra vagyok, — azt teszem, a mit akarok s jónak látok. Érti? —

□ RÁNCOSNÉ: Igenis, — kérem — hiszen én csak azt mondom...

□ FELICIÁN (folytatva): De hát tudnak róla valamit? — Ha tudnak: mondják meg! — Ha a legcékélyebbet megtudom: elbánok vele. De úgy?!... Ez nem járja! Ez áskálódás!... Nem tartja rendben a házat? Nem ápolja a gyereket? Nem ápolt engem betegségem alatt?...

□ RÁNCOSNÉ: No — ezt mind nem lehet eltagadni!

□ FELICIÁN: Nohát!... Ha ezt megteszi — meg-

SZENES FÜLÖP FESTMÉNYE

RÉGI JÓ IDŐKBŐL

érdemli, hogy hálás legyek iránta. S az is leszek. (Pénzt vesz elő, s oda adja neki): Itt van.

□ RÁNCOSNÉ: Az isten fizesse meg —; de tán csak nem haragszik a mester úr? . . .

□ FELICIÁN: Már mért is haragudnám? —

□ RÁNCOSNÉ: Adjon isten jócákát.

□ FELICIÁN: Jócákát.

□ RÁNCOSNÉ (el).

□ ZSUZSA (amint Ráncosné elment megjelen a jobb oldali ajtóban. Mintha hallgatózott volna s csak arra várt volna, hogy Ráncosné elmenjen. Kezében két boros palack, amit az asztalra tesz. Mosolyog. Viselkedése Felicián iránt sokkal melegebb és odaadóbb, mint előbb. Most úgy viselkedik, mintha szerethetné őt): Kivel pörölünk? . . .

□ FELICIÁN: Senkivel.

□ ZSUZSA: Ni, ez a csöppség elaludt! . . . Vacsora nélkül! — Oh, szegény kicsikém! — (Imréhez megy, — aki a diványon elaludt): Imriske! —

□ FELICIÁN: Ne bánts! — Ha majd felébred — akkor adj neki valamit.

□ ZSUZSA: Milyen szép így, — ha alszik. (megcsókolja).

□ FELICIÁN (meg fogja Zsuzsa kezét): Zsuzsikám —

□ ZSUZSA: Haragszik rám? — Ugy-e, haragszik? — Megérdemlem! —

□ FELICIÁN: Nem haragszom, — nincs is okom.

□ ZSUZSA: Van! — Én olyan rossz vagyok! . . . Látta, — tudom — és magamra is haragszom . . . De nem tehetek róla! . . . Verjen meg, — verjen meg, ha még olyan leszek, — mint ma voltam! . . . E két áldott kézzel verjen meg . . . és én összecsókolom e kezét, mely annyi jót tett velem! . . . (csókolja a kezét).

□ FELICIÁN (magához vonja, — megcsókolja): Soh'sem szerettem még asszonyt úgy, — mint téged! . . . Mindenemet neked adom, — a mim csak van. A nevemet, a fiamat, a vagyonomat. Cserébe egyet kérek: a hűségedet. Ebben tréfát nem ismerek. Zsuzsikám: amely percben hűtlenségen kaplak — megöllek. A csábítodat is megölöm; — téged is. Érted? A möringlevél meg van írva. Gondoskodom rólad! De azt meg is kell érdemelni, Zsuzsikám. Értjük?

□ ZSUZSA: Értem! Hű felesége akarok lenni.

□ FELICIÁN: Így, szépen. Most aztán vigan lehetünk.

□ ZSUZSA: Mindjárt kész a vacsora. Addig játszom neked valami szépet flótás Felicián.

□ FELICIÁN (játszik).

□ ZSUZSA (a lábához ül s az ölébe hajtja a fejét. Zsuzsa viselkedését Feliciánnal szemben a következők magyarázzák. Kajetánra haragszik, mert az Ilona hívására elment, noha ő marasztalta. Aztán hallhatta Felicián szavait, melyekkel őt védte Ráncosné előtt. A Kajetán iránti harag, a Felicián iránti hála eredménye ez a viselkedés. A flótázásra azért kéri Feliciánt, hogy ennek esetleges ölelgetését, csókját elkerülje).

□ GERGŐ (az ablaknál megjelen. Akadva beszél, — mint aki futva jött): Mester úr —

□ FELICIÁN: Mi az? Valami baj van? —

□ GERGŐ: Jőjjön a toronyhoz! . . . Hamar! . . .

□ FELICIÁN: De mi történt? . . .

□ GERGŐ: A felső állvány leszakadt . . .

□ FELICIÁN: Megyek. — Hogy megijeszti az embert!

□ ZSUZSA: Elmegy? —

□ FELICIÁN: Meg kell néznem, — mi történt. —

□ ZSUZSA: De visszajön? —

□ FELICIÁN: Mihelyt csak tehetem. (El).

□ ZSUZSA (egyedül. Gondolatokba mélyed): . . . Most az ölében ül! . . . Keblére hajtja a fejét . . . Azt a sápadt, fonnyadt arcot simogatja . . . abban a béka-szemben gyönyörködik . . . csúf hideg halajkát csókolja . . . Száraz, kender hajába temeti az arcát . . . és . . . azt mondja neki: szeretlek! . . . A jég mellett felgyúl — s itt várja a tűz: neki nem kell! . . . Inkább csókolja a halpofát! . . . Hol van a szemed, szíved, érzésed Kajetán? . . . Azt mondják: szép vagyok! (Tükörben nézi magát): Hazudsz, alávaló üveg: szépnek mondasz — és Kajetán nem szeret! . . . Feledjen, — mondom. Könnyű szó! — s míg nem látom őt: igaz lehet! . . . De ha látom! . . . A vén kártyavetőnő tette ezt. Az ő műve ez! . . . De boszorkánysághoz én is értek s legott kipróbálom. (Krétával kört húz a padlóra. Egy nagy kést a körbe tesz. Táncol a körben, s közbe kiált): Jójj! Jójj! Jójj! . . . (Veszi a kést s a padlóba szúrkálja. Közbe mondja): Nem a padlóba szúrok, hanem Kajetán lábába, szívébe. Ide szegezem a lábát, hogy mellettem maradjon. A szívét megnyitom — hogy bevonulhassak a szívébe —; a lelkét megölöm, hogy én legyek az éltető lelke, amen (ismét táncol).

Függöny.

(Folytatás következik.)